

Úvod

V této práci bych chtěla čtenářům představit s historií chomutovského muzea od jeho počátků až po současnost. Charakterizovat jeho sbírky, popsat současné i minulé expozice a seznámit nás s významnými řediteli muzea.

Práci jsem rozdělila na osm hlavních kapitol. V první kapitole se čtenář dočte o stručné historii města, druhá představuje dějiny muzea od prvních úvah o založení muzea až po současný stav. Ve třetí části se seznámíme s významnými osobnostmi chomutovského muzea, ta je rozdělena na dvě podkapitoly. Tyto části jsou věnované významným ředitelům muzea. Další kapitola je věnována sbírkovým fondům a je rozdělena na pět dílčích podkapitol. Pátá část se věnuje krátkodobým a zaniklým expozicím, šestá popisuje stálé expozice. Předposlední kapitola se věnuje publikační činnosti muzea, zejména muzejnímu časopisu *Příroda – památky – život*. Poslední kapitola je věnována spolupráci mezi muzeem, školou a veřejností.

1. Stručná historie Chomutova

První písemná zmínka o Chomutovu pochází z roku 1252, když Bedřich Načeradec daroval město řádu německých rytířů, kteří si zde zřídili svoji komendu. Řád německých rytířů měl Chomutov ve svém vlastnictví až do roku 1411.¹ O deset let později 1421 město dobyli husité. Po husitských válkách Chomutov často střídal majitele. Poslední šlechtičtí majitelé města byl rod Hasištejnských z Lobkovic². Ti ve městě prosazovali rekatolizaci. Byli to oni, kdo ve městě založili jezuitskou kolej a jezuitské gymnázium. Roku 1594 bylo město Lobkovicům císařem Rudolfem II. zkonfiskováno. Město se tak dostalo pod správu královské koruny. Na počátku 17. století koruna uvažovala o dalším prodeji města. Chomutovu se díky tomu podařilo vykoupit se z poddanství. Smlouva s královskou komorou byla podepsána 16. září 1605, do Zemských desek to bylo zaneseno 26. 6. 1606.³ Chomutov se tak stal královským městem.

Od 17. do poloviny 19. století se město rozvíjelo pozvolna. Obrat nastal až ve druhé polovině 19. století, kdy bylo město napojeno na železnici. To s sebou přineslo průmyslový rozvoj města, otevření uhelných dolů, založení železáren.⁴ Konec druhé světové války znamenal odsun většiny obyvatel města. Období 60. - 80 let bylo ve znamení mohutné výstavby a přestavby města. V tomto období vznikla nová sídliště. Historické centrum města naštěstí zůstalo nepoškozeno.⁵

2. Historie chomutovského muzea

První myšlenka založit chomutovské muzeum se datuje k roku 1851, kdy „...vrchní učitel Anton Hübel věnoval obci svou sbírku mincí pro zlepšení práce gymnázia a jako příspěvek k založení muzea...“⁶ Trvalo ovšem ještě dlouhou řadu let, než se město začalo touto myšlenkou vážně zabývat.

V období od září 1923 do prosince 1924 se tři nová pracoviště: archiv, muzeum a knihovna stala součástí městského úřadu. Lze to považovat za průlom v dějinách místní

---

¹ Po bitvě u Grunwaldu jim král Václav IV. město odebral.

² Binterová, Zdena. *Dějiny Chomutova I.* Chomutov: Městský úřad, 1997. s. 5

³ Pachner, Jaroslav. *Chomutov.* Praha: Paseka, 2006. s. 5

⁴ Binterová Zdena. *Dějiny Chomutova II.* Chomutov: Městský úřad, 1997. s. 23

⁵ Tamtéž. s. 30.

⁶ Šamšulová, Eva. *Svět expozic a depozitářů: 75 let muzea v Chomutově.* Chomutov : Okresní muzeum, 1998. s. 3.

městské správy. Do té doby totiž městský úřad zajišťoval pouze správní, evidenční hospodářskou a majetkovou agendu města. S trochou nadsázky můžeme konstatovat, že tehdy byly položeny základy péče o kulturní život města.

Založení městského archivu, muzea a knihovny však neproběhlo tak snadno, jak by se na první pohled mohlo zdát vzhledem k době vzniku a podobnému účelu. Každá z těchto institucí při svém vzniku vycházela z odlišných pozic a souvislostí.

Z průběhu jejich vzniku lze vyčíst, že se nejednalo o náhodný a neřízený proces, ale o dlouhodobý a cílevědomý plán s promyšlenými a pečlivě načasovanými kroky. Konkrétní autory tohoto plánu již v současné době neodhalíme, ale je velmi pravděpodobné, že jednu z rozhodujících pozic zaujímal dlouholetý chomutovský starosta dr. Ernst Storch⁷.

První místo, pokud se jedná o stáří úvah, různých plánů, tak i o datum jeho otevření, zaujímá muzeum. 25. února 1911 se obecní výbor při svém zasedání usnesl na založení, podpoře a vybavení městského muzea pro chomutovský a šebestiánský okres. Zároveň bylo rozhodnuto o vzniku Muzejní společnosti Chomutov a muzejního správního výboru. Muzejní společnost Chomutov byla založena 19. října 1911 na ustavující schůzi, kterou svolal starosta Storch. Tato schůze se konala v chomutovském divadle, kde byla zvolena patnáctičlenná rada, v jejímž čele stál c. k. finanční rada Franz Schindler. Na ustavující schůzi byly rovněž projednány a schváleny stanovy a roční členský příspěvek. V lednu 1912 společnost vyzvala „vlastence všech profesí a stavů“ ke spolupráci. Muzejní společnost se pustila do shromažďování přírodních a kulturních památek, které dosud byly roztroušené po okolí a ukládala je na jednom místě. Pracovalo se ve čtyřech skupinách: prehistorická, historická, uměleckoprůmyslová a přírodovědná. Členové těchto odborných skupin se obrátili na veřejnost a brzy se začalo scházet množství darů od institucí i od jednotlivců. Společnost měla na radnici k dispozici jednu místnost, která díky zájmu svou kapacitou brzy přestala stačit. Městská rada projevila pochopení a dala muzejní společnosti k užívání ještě další tři místnosti a také mnišský dvorek. Sběratelská činnost trvala 12 let, než se podařilo nashromáždit takové množství exponátů, aby mohlo být muzeum otevřeno.

Do sbírkových fondů postupně přechází archeologická sbírka chomutovského gymnázia, obec Spořice předává rychtářské právo a starou pečeť, městský úřad v Březně předává městské listiny. Jsou získány cechovní knihy, truhlice a řada dalších sbírkových materiálů. Rovněž se podařilo se nashromáždit řadu výtvarných děl regionálních umělců. Střelecký spolek věnuje kolekci malovaných střeleckých terčů, je zakoupena soukromá

---

⁷ JUDr. Ernst Storch - významný chomutovský komunální politik. Úřad starosty vykonával 23 let, od roku 1910 do roku 1933.

sbírka chomutovského kominického mistra Dienelta.⁸ Svou archeologickou sbírku muzeu daroval dirigent Posselt.

První světová válka a poválečné existenční starosti vznik muzea poněkud oddálily, ne však na dlouho. Městské zastupitelstvo pro muzeum vyčlenilo místnosti ve zvýšeném přízemí radnice, které byly v roce 1922 cca za 100 000 Kč stavebně upraveny. Město se rovněž podílelo na shromažďování sbírkových předmětů. Ve stejném roce, tedy v roce 1922, město odkoupilo od sběratele Günzela z Petrohradu za 15 000 Kč prehistorickou sbírku. Další archeologickou sbírku, tvořenou nálezy z vrchu Rubín u Podbořan, odkoupilo město Chomutov v roce 1925 za 35 000 Kč od Franze Steinera z Podbořan. Městské zastupitelstvo však nekupovalo pouze prehistorické nebo historické artefakty, ale také přírodniny. Městská rada také odsouhlasila zakoupení mineralogické sbírky pana Wermera a mineralogickou a geologickou sbírku báňského úředníka Schopfa. Mnoho darů se začalo scházet od jednotlivců i institucí. Velmi aktivně se na tvorbě sbírkového fondu podílela Muzejní společnost. Bylo vytvořeno oddělení historické a prehistorické, oddělení pro umění a umělecké řemeslo a knihovna se sbírkou rukopisů a listin.⁹

Vzhledem k tomu, že několik set členů muzejní společnosti usilovalo o založení muzea přes deset let a většina obyvatel města přijala tyto snahy za své a podporovala je, nemuseli se chomutovští politici obávat, že se zahájení činnosti muzea setká s nepochopením veřejnosti. Je proto téměř jisté, že termín otevření městského muzea, 8. 9. 1923, byl úmyslně zvolen tak, aby se stal jednou z akcí vrcholící předvolební kampaně komunálních voleb, které se konaly o osm dní později. Slavnostní otevření muzea se odehrálo za velkého zájmu občanů a zúčastnili se jej také delegace ze sousedních okresů. Přijeli návštěvníci z Prahy, Lipska, Drážďan, Annabergu či Saské Kamenice.¹⁰ Současně se při této příležitosti shromažďovaly dary od široké veřejnosti, tyto dary byly většinou finančního charakteru.

Při svém vzniku nekladlo muzeum velké nároky na počet pracovních sil. Odpovědnost za muzejní expozice a chod instituce spočívala na Muzejní společnosti, jejíž předseda, profesor náboženství na chomutovském gymnáziu Marian Böhm, byl titulárním představeným muzea. Vlastní provoz muzea zajišťoval jeden placený městský

---

⁸ Kallista, Antonín. *Okresní muzeum v Chomutově: Průvodce expozicemi a sbírkovými fondy*. 1984. Chomutov: Okresní muzeum, 1984. s. 4.

⁹ Rak, Petr. Archiv, knihovna a muzeum. Integrace terciární sféry do městského úřadu v Chomutově po 1. světové válce. In *Comotovia 2002 Sborník příspěvků z konference věnované výročí 750 let první písemné zmínky o existenci Chomutova (1252 – 2002)*. Chomutov: Albis international, 2003. s. 140.

¹⁰ Rak, Petr. *Chomutov 1252 – 2002: Vybraná data ze 750 let historie města*. Chomutov: Albis international, 2002. s. 87.

zaměstnanec, muzejní preparátor Heinrich Michanickl. O zřízení tohoto místa rozhodlo městské zastupitelstvo na svém zasedání 21. 12. 1923. Podle přijaté náplně práce měl muzejní preparátor za povinnosti:

1. Uklízet, větrat a kontrolovat muzejní prostory, topit v nich a pravidelně čistit muzejní exponáty a sbírkové předměty
2. Vykonávat dozor ve výstavních prostorách muzea v návštěvních hodinách¹¹
3. Preparovat zvířata odevzdaná pro muzejní účely a provádět nezbytné opravy sbírkových předmětů
4. Provádět všechny ostatní práce související s muzeem, podle pokynů předsedy muzejní společnosti, městské rady nebo městského úřadu.

Původní plat muzejního preparátora činil 600 Kč. 21. 11. 1924 schválilo zastupitelstvo po žádosti Muzejní společnosti zvýšení platu na 900 Kč s tím, že preparátor bude do muzea docházet denně, aby mohla být expozice otevřena každý den i pro předem neohlášené návštěvy.¹²

Do čela muzea byl postaven plukovník ve výslužbě Moriz Schrötter. Muzeum v Chomutově bylo otevřeno později než v jiných městech, a proto se Muzejní společnost snažila toto zpoždění dohnat. Členové muzejní společnosti stále přibývali, v roce 1937 stoupl jejich počet až na číslo 233. Členové společnosti byly rozděleni do několika pracovních skupin. Nejaktivnější byla skupina umělecko - historická, která získávala velké množství sbírkových předmětů, které dokázala vhodně vystavovat. Největší a nejzdařilejší akcí meziválečného období bylo uspořádání výstavy gotického umění severozápadních Čech v roce 1928. Sbírka vznikala za spolupráce dr. Wenische s muzei a odborníky z Prahy, především s prof. J. Opitzem. Exponáty byly zapůjčeny z osmnácti regionálních muzeí, a to buď jako originály nebo jako fotografie. Této akce se účastnily také církevní úřady a Národní galerie v Praze. Výstava se konala v Chomutově a Mostě a pořadatelům se povedlo shromáždit 272 gotických plastik a deskových oltářů z let 1330 – 1530. Toto nebyla jediná výstava, kterou umělecko - historická skupina uspořádala. Muzeum postupně představilo i barokní a rokokové sbírky, český porcelán a výstavy výtvarných umělců.¹³

V tomto období byla úspěšná i skupina prehistorická, která byla vedena prof. Preidlem. Podařilo se zkatologizovat pravěké sbírky, a také prováděli vlastní archeologické výzkumy.

¹¹ Těmi byly zpočátku úterý a pátek od 8 – 12 a od 14 – 17 hodin a neděle a svátky od 9 – 13 hodin

¹² Rak, Petr. Archiv, knihovna a muzeum. Integrace terciární sféry do městského úřadu v Chomutově po 1. světové válce. In *Comotovia 2002 Sborník příspěvků z konference věnované výročí 750 let první písemné zmínky o existenci Chomutova (1252 – 2002)*. Chomutov: Albis international, 2003. s. 141.

¹³ Kallista, Antonín. *Okresní muzeum v Chomutově: Průvodce expozicemi a sbírkovými fondy 1984*. Chomutov: Okresní muzeum, 1984. s. 4.

Výzkumy byly prováděny v lokalitách na hradišti Rubínu, Hradci u Kadaně, Hradišti u Černovic. Pracovali také na drobných záchranných výzkumech. Také přírodovědecká skupina shromáždila bohatou zoologickou a entomologickou sbírku

V roce 1932 byl ve funkci ředitele muzea definitivně potvrzen Rudolf Wenisch, který byl zároveň také městským archivářem. Rudolf Wenisch předurčil svou jasnou koncepcí a svými odbornými znalostmi charakter a rozsah muzejních sbírek. Měl také určitou představu o muzejní a archivní práci. V muzeu nebyli zaměstnání stálí odborní pracovníci, ale řada uznávaných odborníků pro muzeum pracovala externě, např. archeolog Helmut Preidl, pražský historik umění Josef Opitz. Rovněž členové muzejní společnosti byli velmi aktivní, podíleli se například na vydávání chomutovské vlastivědy.

Po skončení druhé světové války byl ředitel Rudolf Wenisch podle rozhodnutí Zemského národního výboru v Praze ze dne 27. července 1945 ponechán ve své funkci archiváře, ale na jeho místo ředitele muzea byl přijat akademický sochař Alois Klouda.

Od léta 1945 zastával funkci ředitele Alois Klouda. Jeho úkolem, bylo opětovné zpřístupnění sbírek muzea široké veřejnosti. Byl to nelehký úkol, protože se musely znovu shromáždit rozptýlené sbírky muzea. Muzeum bylo pro veřejnost přístupné od 28. září 1946.¹⁴ Poválečné poměry byly v pohraničí dost divoké a nemálo sbírkových předmětů se tehdy nenávratně ztratilo. Přicházela různá nařízení, aby byl vydáván nábytek z depozitářů pro zařízení bytů významných státníků. Alois Klouda byl umělec, k práci muzejníka neměl vlohy. V muzeu se nevedla žádná evidence sbírek, nebyly vedeny inventáře nových přírůstků z konfiskátů. Staré německé inventáře se nepoužívaly, buď kvůli jazykové bariéře, nebo byly ztracené.

Situace se zlepšila až s příchodem nového ředitele PhDr. Emila Puchmajera. Ten se funkce ujal již v roce 1948. Začaly se přepisovat staré inventáře a zapisovat nové sbírky. Inventární kniha z roku 1950 čítá 1500 předmětů.

Muzeum se s nedostatkem depozitních a výstavních prostor potýkalo již od poválečné doby. Obrat k lepšímu nastal v letech 1955/1956, kdy byl archiv města přemístěn do jiných budov ve městě a muzeum tak získalo více prostoru. I přes více depozitních prostor se sbírky často stěhovaly a to neprospívalo jejich stavu. K jejich uložení sloužily např.: hotel Savoy, dům č.p. 9 na náměstí 1. máje, kaple sv. Kateřiny, kaple sv. Kříže při dnešní zdravotní škole aj ... V této době byly pod kostelem sv. Ignáce zpřístupněny katakomby s mumii. Kostel byl pod správou muzea a zvědavost návštěvníků zhlédnout

---

¹⁴ Rak, Petr. *Chomutov 1252 – 2002: Vybraná data ze 750 let historie města*. Chomutov: Albis international, 2002. s. 118.

mumie mnichů výrazně zvyšovaly návštěvnost muzea. Později ale musely být katakomby z technických důvodů uzavřeny. V polovině padesátých let 20. století se postupně začalo se začleňováním předmětů a sbírek ze zrušených muzeí do fondů chomutovského muzea, např.: roku 1954 byly předány sbírky bývalého rašelinářského muzea v Hoře Sv. Šebestiána.¹⁵

Dalším ředitelem muzea se stal učitel Jan Šerák. Podařilo se mu získat pro muzeum další čtyři místnosti v prostorách radnice. Mohly tak být vybudovány nové expozice. Kvůli tomu bylo muzeum, až na pár drobných výstav, které byly uspořádány, od roku 1958 uzavřeno.

K 1. 7. 1960 se muzeum v rámci reorganizace státní správy stalo okresní institucí. Od 1. října 1960 nastoupil do funkce ředitele Zdeněk Vachata. Jeho úkolem bylo zpřístupnit sbírky, alespoň částečně, veřejnosti. Muzeum však mělo k dispozici pouze staré vitríny pocházející ještě ze Zemské výstavy z roku 1913. I přesto se Vachatovi v roce 1961 podařilo alespoň částečně zpřístupnit po tři roky uzavřené muzeum. Veřejnosti byla prozatím otevřena výstava archeologie, geologie a rudného hornictví. Stálých expozic se návštěvníci dočkali až v říjnu 1965, kdy byly nově nainstalovány expozice archeologie, renesance, cechy a řemesla regionu, krajkářství a prýmkařství, krušnohorská jízba, hornictví a hutnictví. Zbylé sbírkové předměty zůstávaly i nadále rozesety po mnoha prostorách mimo muzeum, například v hotelu Savoy, v kostele sv. Ignáce, v kapli sv. Kateřiny atd. Později se podařilo získat bývalý evangelický kostel¹⁶ jako depozitář pro muzejní sbírky.

V první polovině 60. let 20. století se sbírky muzea začaly opět rozrůstat. Přibýly další tisíce předmětů, které se svezily ze zrušených městských muzeí, sbírky z městského muzea v Jirkově v roce 1963, zbylé části zámeckých sbírek z Červeného Hrádku v r. 1964, exponáty z vejprtského muzea v r. 1965, předměty z Přísečnického muzea a kláštera alžbětinek v Kadani v r. 1966.

Od roku 1967 do osmdesátých let 20. století byla muzeu přidělena hradní zřícenina Hasištejn jako jeho součást. Zároveň byly muzeu v roce 1969 odebrány prostory evangelického kostela, které sloužily jako depozitáře takže se sbírkové předměty musely přestěhovat do objektu muzea, což opět omezilo výstavní prostory. V témže roce byl zřízen Památník boje proti fašismu na zámku Červený Hrádek. Byla zde zpřístupněna pracovna majitele, ve které se v roce 1938 uskutečnilo setkání K. Henleina s lordem Runcimanem. V

¹⁵ Šamšulová, Eva. *Svět expozic a depozitářů: 75 let muzea v Chomutově*. Chomutov: Okresní muzeum, 1998. s. 6.

¹⁶ V srpnu 1972 byl kostel zbourán a na jeho místě byly vybudovány Městské lázně

Památníku se konaly dílčí výstavy z válečných dějin na Chomutovsku, především expozice leteckých bojů. Tato pobočka byla zrušena počátkem devadesátých let 20. století, kdy zámek opustila léčebna dlouhodobě nemocných, která zde také sídlila.

Od roku 1970 se opět změnil ředitel, místo po Zdeňku Vachatovi převzala Zdena Binterová, ovšem jen do roku 1971, kdy byla vystřídána Miroslavem Jančákem. V roce 1971 byl z části vyřešen problém s nedostatkem depozitářů. Sbírkový nábytek byl přestěhován do gotické budovy bývalého františkánského kláštera v Kadani. V této budově byla v roce 1972 zpřístupněna část historických expozic. Klášterní prostory sice poskytovaly dostatek místa, ale jejich stav a klimatické prostředí již k ukládání muzeálií rozhodně ideální nebyly. Objekt byl ve špatném stavu a hlavně daleko, takže realizace každé výstavy přinášela nemalé finanční náklady a časté stěhování poškozovalo sbírkové předměty.¹⁷

V letech 1975 až 1978 byl ředitelem muzea Jan Řípa, který byl nahrazen JUDr. Antonínem Kallistou. Ten v posledním čtvrtletí roku 1978 nařídil generální inventarizaci sbírek. Celá akce trvala více než tři měsíce. Byly zkontrolovány všechny přírůstkové knihy a doplněny o více než 2000 dosud neevidovaných předmětů, což vedlo k důsledné evidenci sbírek. V roce 1979 byla po dlouhých letech znovu otevřena expozice Lapidárium. Ve stejném roce se celkem uskutečnilo šest dílčích výstav a realizovala se expozice Umění a umělecká řemesla pěti století.

Od února 1948 do listopadové revoluce v roce 1989 byla činnost muzea podřízena komunistickému režimu, a proto byly pořádány výstavní akce zejména ke stranickým výročím. Například v roce 1981 se uskutečnila výstava k 60. výročí založení KSČ, byla uspořádána Celookresní výstava 60 let bojů a vítězství KSČ či v roce 1983 výstava Socialistické Chomutovsko, která byla připravena k 35. výročí Února 1948. Ale ani toto nebránilo, aby muzeum pořádalo zajímavější výstavy jako například v roce 1982 výstavu k 150. výročí úmrtí českého vědce F. J. Gerstnera, Celnictví v Krušnohoří aj.

V roce 1980 byla zřízena konzervátorská dílna, kde odborníci začali s konzervací sbírkových předmětů. Byla také umožněna spolupráce s restaurátorskými dílnami z ostatních okresních muzeí. V roce 1981 se muzeum rozšířilo do prostor bývalého jezuitského gymnázia, když získalo jeho polovinu. Do nových prostor se přestěhovalo ředitelství muzea, muzejní knihovna a konzervátorská dílna. 16. září 1983 došlo k otevření další budovy v Klostermannově ulici. V těchto prostorách byla instalována expozice dějin

---

¹⁷ Šamšulová, Eva. *Svět expozic a depozitářů: 75 let muzea v Chomutově*. Chomutov: Okresní muzeum, 1998. s. 7.

dělnického hnutí a KSČ na Chomutovsku. Celkové zlepšení depozitární situace nastala až po roce 1990, kdy byl z druhé poloviny jezuitského areálu vystěhován Dům politické výchovy. Muzeum získalo celý objekt a přestěhovalo do něj většinu svých fondů. V současné době sídlí chomutovské muzeum na dvou místech, nepříliš od sebe vzdálených. V prostorách radnice na náměstí 1. máje a v bývalém jezuitském gymnáziu na Palackého třídě.¹⁸

V rámci reformy státní správy se k 1. lednu 2003 z Okresního muzea stalo Oblastní muzeum v Chomutově, příspěvková organizace, jejímž zřizovatelem je Ústecký kraj. Současným ředitelem je Ing. Stanislav Děd. Muzejní fondy dnes čítají 29 podsbírek s celkovým počtem 221 000 sbírkových předmětů.

3. Významné osobnosti chomutovského muzea

Osobností, které prošli chomutovským muzeem je celá řada. Zvolila jsem osoby Rudolfa Weinische a Zdeňka Vachaty. Prvně jmenovaného jsem vybrala z důvodu, že stál u zrodu muzea v Chomutově a byl jeho dlouholetým ředitelem. Dr. Zdeňka Vachatu jsem vybrala, protože byl iniciátorem muzejního časopisu Příroda – památky – život, který vychází dodnes.

3.1. Rudolf Wenisch (1892 – 1967) – archivář, ředitel muzea, badatel

Narodil se 21. května 1892 v Praze. Jeho otec Rudolf pocházel z Radonic u Kadaně, kde měl obchod. Matka Rosa pocházela z Lomnice u Turnova. V roce 1913 se celá rodina stěhuje do Prahy, protože otec Rudolf zde získal post zástupce ředitele banky Union. V Praze bydleli Wenischovi Na Florenci, č.p. 1686, kde pobývali až do odchodu syna z Prahy.

Wenisch studoval v letech 1903 – 1911 na Německém státním gymnáziu v ulici Na Příkopěch. Po maturitě se zapsal na německou filozofickou fakultu. Věnoval se zde historii a zeměpisu, ale také se zajímal o právo, a tak v zimních semestrech 1912/13, 1913/14 a 1915/16 navštěvoval německou právnickou fakultu. V roce 1916 zakončil Wenisch studium Karlovy univerzity disertační prací „*Die direkten Steuern der königlichen Städten Böhmens in vorhusitischen Zeit*“¹⁹. Jeho práci vedl prof. Werunský.

---

¹⁸ Šamšulová, Eva. *Svět expozic a depozitářů: 75 let muzea v Chomutově*. Chomutov: Okresní muzeum, 1998. s. 8

¹⁹ V příkladu *Přímé daně královských měst českých v předhusitské době*

Po studiích narukoval Wenisch k 73. pěšímu pluku v Praze, a zde v roce 1917 absolvoval záložní důstojnickou školu. V roce 1918, po propuštění z armády, nebyl již nikdy povolán do činné služby. Kromě období v letech 1944/45, když sloužil ve Volkssturmu²⁰.

Při svých letních návštěvách Kadaňska se zřejmě poznal se svou budoucí ženou Marií Jankovou, s níž se 14. února 1918 oženil. Brzy po svatbě se mladým manželům narodila dcera Herta a o rok později syn Rudolf. V létě 1919 se manželé Wenischovi přestěhovali z Radonic do Kadaně a koupili si zde dům č. p. 659 v Klášterní ulici, dnešní Švermova. Protože v Kadani nenašel vhodné zaměstnání, přijal v roce 1923 místo dočasného a později stálého archiváře města Chomutov. Po osmi letech každodenního cestování mezi Chomutovem a Kadani si Rudolf Wenisch v Chomutově našel byt, kam se rodina v roce 1931 přestěhovala.²¹ V Chomutově bydleli až do nuceného odchodu roku 1946. Rudolf Wenisch byl se svojí ženou, dcerou a vnučkou 3. října 1946 odsunut transportem č. 28 do amerického pásma v Německu. Tam se stal ředitelem Archivu spolkové dráhy v Norimberku. Zemřel 24. února 1967 ve Steinu.²²

Svou činností Wenisch přispíval k rozvoji německé regionalistiky a odborné vědecké činnosti v meziválečném Československu. Na počátku svého působení v regionu se věnoval německému vlastivědnému regionálnímu hnutí. V letech 1921 až 1925 redigoval časopis *Erzgebirgszeitung*²³. V roce 1923 byl vydán nakladatelstvím Deutsches Vaterland ve Vídni literárně-vlastivědný sborník o Krušných horách, který Wenisch sestavil. Chtěl také systematicky podchytit německé kadaňské nářečí. Aby měl dostatek materiálu pro srovnání s jinými nářečnými variantami, zorganizoval prostřednictvím časopisu *Erzgebirgszeitung* soutěž o nejlepší práci, systematicky popisující některé z německých nářečí v Čechách. V roce 1921 vyšla útlá práce, ale už o pět let později byl vydán věcně řazený slovník nářečních výrazů. Této činnosti věnoval mnoho energie a úsilí. Za dobu jeho působení v Kadani vyšlo celkem 30 článků a studií vztahujících se zejména ke kadaňskému regionu

Účastnil se i činnosti spolkové. Byl členem spolku vlastivědných pracovníků Erzgebirge-Verein Kaaden-Duppau²⁴ Cílem tohoto spolku bylo studium regionálních a vlastivědně-historických témat. Wenisch sám se chtěl v rámci tohoto sdružení věnovat již zmíněnému

²⁰ V překladu Německá lidová domobrana

²¹ Valeš, Vladimír. Rudolf Wenisch. In *Kadaňsko výtvarné 1900 – 2000*. Chomutov: Středisko knihovnických a kulturních služeb, 2002. s. 23

²² Tamtéž s. 24

²³ V překladu *Krušnohorské noviny*

²⁴ V překladu Krušnohorský spolek Kadaň

studiu kadaňského dialektu, rodinným jménům a cechovní problematice. Pod jeho zaštitěním pořádal turistické srazy nebo se angažoval ve značkování turistických tras. Sám také inspiroval vytvoření Arbeitsvereinigung für Heimatforschung im Bezirke Kaaden-Duppau.²⁵ Zaujal zde však natolik vůdčí postavení, že po jeho odchodu do chomutovského archivu veškerá činnost tohoto spolku ustala.²⁶

Na počátku 20. let se začal zabývat plány na rozsáhlou edici písemností, především diplomatického charakteru z německy mluvících oblastí Čech a Moravy. Tato edice měla vytvořit protějšek k obdobné edici českých písemných památek nazvaných Archiv český. Jak vyplývá z svolání z března 1924²⁷, kdy byla tato ediční řada veřejně proklamována, autorem této myšlenky byl pouze on sám. Ediční řada nazvaná Sudetendeutsches Archiv²⁸ měla mít několik stovek svazků rozčleněných do několika desítek oddělení nazvaných podle měst (např.: Komotauer Abteilung, Kaadner Abteilung), v nichž by pak vycházely edice nejvýznamnějších městských knih.²⁹

K 1. říjnu 1923 byl dr. Wenisch provizorně přijat jako chomutovský městský archivář s tím, že o jeho definitivním přijetí bude městskou radou rozhodnuto později. K tomu došlo až o rok později. V prosinci 1924, kdy na základě konkursního řízení byl chomutovským zastupitelstvem přijat jako stálý městský archivář.³⁰ Ani po svém jmenování nepřestal v redigování *Erzgebirgszeitung* a *Heimats-Beilage zur Kaadner Zeitung*³¹ a zároveň stál u založení čtvrtletníku *Nordwestböhmen (Komotauer Zeitschrift für Archiv und Musealwesen, Heimatforschung, Heimatschutz und Volksbildung)*³², který vycházel také jako příloha chomutovských novin *Deutsches Volksblatt*³³.

V průběhu svého působení v chomutovském archivu byl pověřován i dalšími funkcemi, ať už dočasně či trvale. Od svého nástupu do archivu až do roku 1925 vedl také chomutovskou městskou kroniku. Tato práce jej vedla k sepsání moderně pojatých dějin Chomutova a chomutovského panství.

---

²⁵ V překladu Pracovní sdružení pro vlastivědné bádání v okrese Kadaň

²⁶ Rak, Petr. *Osobní pozůstalost PhDr. R. Wenische st.* (strojopis). Kadaň: Okresní archiv Chomutov, 1992. s. 5

²⁷ Okresní archiv Chomutov se sídlem v Kadani, Fond: Osobní pozůstalost PhDr. R. Wenische st., karton 2, č. 147, Ohlášení ediční řady Sudetendeutsches Archiv

²⁸ V překladu Sudetoněmecký archiv

²⁹ Rak, Petr. *Osobní pozůstalost PhDr. R. Wenische st.* (strojopis). Kadaň: Okresní archiv Chomutov, 1992. s. 6

³⁰ Rak, Petr. *Chomutov 1252 – 2002: Vybraná data ze 750 let historie města. Chomutov:* Albis international, 2002. s. 87

³¹ V překladu *Vlastivědná příloha Kadaňských novin*

³² V překladu *Severozápadní Čechy (Chomutovský časopis pro archiv a muzeum, vlastivědné bádání, ochranu přírody a lidovou osvětu)*

³³ V překladu *Německý lidový list*

Od konce 20. let 20. století pozvolna přebíral vedení městského muzea. Z počátku bylo toto vedení pouze dočasné, byl zástupcem za nemocného ředitele Morize Schröttera. Již od druhé poloviny roku 1929 získal tuto pozici natrvalo. Především díky novým pracovním povinnostem se angažoval na přípravě výstav, zprostředkoval půjčování exponátů a obstarával nákup sbírkových předmětů. V roce 1931 uspořádal výstavu malíře L. Zimmermana z Orasína, o dva roky později to byla výstava krušnohorského porcelánu a keramiky. V roce 1935 zakoupil pro muzeum pozůstalost regionálního básníka a redaktora A. A. Naafa.³⁴ Kromě uspořádání muzejní knihovny v roce 1937 se inventarizací muzejních sbírek neúčastnil.

V říjnu roku 1923 seznámil Wenisch městské zastupitelstvo se svojí koncepcí pracovní náplně městského archiváře. Nejdůležitější cíl neviděl pouze v pořádání a inventarizaci archiválií, ale také se chtěl věnovat následujícím tématům. Chtěl zjistit, zda nějaké archiválie, které se vztahují k Chomutovu jsou uloženy v bližších či vzdálenějších archivech. Dále pak měl v plánu přeměnit městský archiv na archiv okresní, který by pomocí opisů shromažďoval všechny důležité archiválie z okresu. Také měl v úmyslu sestavit bibliografii vlastivědných prací a vydat význačné písemné památky Chomutova a Kadaně v již zmíněné edici *Sudetendeutsches Archiv*. Městské zastupitelstvo tento koncept přijalo, a respektovalo Wenische jako odborníka.

Hlavní archivní činnosti (pořádání), se Wenisch moc nevěnoval. Zdůvodňoval to nedostatkem prostor, protože archiv byl do roku 1931 umístěn pouze v jedné místnosti, ale také zvyšováním množství archivního materiálu. Wenisch se v souladu s jeho koncepcí práce skutečně snažil, aby se městský archiv stal okresním pracovištěm. Od roku 1924 začal navštěvovat archivy a spisovny městských a obecních úřadů v okrese. Nechával pořizovat seznamy historicky cenných a důležitých písemností z těchto pracovišť a také jednal se zástupci místní správy a samosprávy o podmínkách uložení těchto písemností v chomutovském archivu. Výsledkem bylo, že koncem 20. a na počátku 30. let některé obce své archivy nebo jejich části uložily v chomutovském archivu.

Věnoval se také zpracování edic městských knih, ale problémy spojené s uskutečněním edice *Sudetendeutsches Archiv* byly natolik komplikované, že je nemohl Wenisch vyřešit sám. Jednalo se zejména o problémy se zajištěním editorů, kteří by byli dostatečně kvalifikovaní, se sladěním pracovního postupu, ale především problémy týkající se finančních prostředků potřebných k realizaci Wenischova záměru. V roce 1925 se

---

³⁴ Valeš, Vladimír. Rudolf Wenisch. In *Kadaňsko výtvarné 1900 – 2000*. Chomutov: Středisko knihovnických a kulturních služeb, 2002. s. 24

vydávání této edice chopil nově založený ústav Anstalt für sudetendeutsche Heimatforschung³⁵ v Liberci. Díky spolupráci, kterou Wenisch s tímto ústavem navázal, byla edice přejmenována na Sudetendeutsche Geschichtsquellen³⁶. K vedení byli přizváni také odborníci ze zahraničí, profesor E. Gierach z Mnichova a prof. H. Hirsch z Vídně.

Nakonec se Wenisch soustředil pouze na dokončení edice nejstarší chomutovské městské knihy z let 1468-1620 a dvou urbářů chomutovského panství z let 1560-1562.

I nadále se věnoval navštěvování archivů, ať už domácích nebo zahraničních. Navštívil všechny důležitější archivy v severozápadních Čechách, Archiv ministerstva vnitra v Praze a mnoho státních, městských nebo církevních archivů v Rakousku a Německu. Písemnosti, které získal v severočeských archivech, využil pro práci na městských knihách a hodlal je využít i pro další díla, k jejichž publikování se však již nedostal. Výsledky bádání v zahraničních archivech a v Archivu Ministerstva vnitra chtěl použít pro dějiny Chomutova, publikoval však pouze edice několika zajímavých písemností.

28. května 1925 byla založena archivní sekce spolku Verein für Geschichte der Deutcher in Böhmen³⁷. Wenisch byl jedním ze členů této organizace. Posléze byl společně s univerzitním profesorem Mayerem ředitelem archivní části Beilage für Archiv und Musealwesen und für Denkmalpflege³⁸. V roce 1939 byl chod všech spolků přerušena nacisty. Jako náhrada za zrušené vlastivědné spolky byl v Žatci v březnu roku 1941 založen Landschaftverein für Erz- und Mittelgebirge³⁹ zde Wenisch zastával pozici jednatele.

Díky tomu, že Wenisch nebyl za druhé světové války politicky aktivní, vedl chomutovský archiv i po skončení války. Rozhodnutí, že Wenisch může tuto instituci řídit i nadále, vydal 27. července 1945 Zemský národní výbor. Na základě tohoto rozhodnutí byl z funkce ředitele muzea odvolán a nahrazen A. Kloudou. Ani tato situace však neměla dlouhého trvání. V roce 1946, přesněji 9. srpna, rozhodovala rada Městského národního výboru o nutnosti obsazení Wenischova místa v archivu, které se uvolní odsunem. Jak už bylo zmíněno, dne 3. října 1946 došlo k nucenému odsunu dr. Wenische a jeho rodiny.

---

³⁵ V překladu Ústav pro sudetoněmecké vlastivědné bádání

³⁶ V překladu Sudetoněmecké historické prameny

³⁷ V překladu Spolek pro historii Němců v Čechách

³⁸ V překladu Oddělení pro archiv a muzeum a pro památkovou péči

³⁹ V překladu Krajský spolek pro Krušné hory a Středohoří

3.2. Zdeněk Vachata (1936 – 2003)- ředitel muzea

Narodil se 2. prosince 1936. Po absolutoriu na chomutovském gymnáziu, studoval historii na Filozofické fakultě Univerzity Kalovy v Praze.

V roce 1960 se stal ředitelem chomutovského muzea, ale kvůli svým politickým postojům po roce 1968 byl nucen v roce 1970 z muzea odejít. Tehdy začal pracovat na šachtě, kde zůstal až do svého důchodu. V osmdesátých letech začal s muzeem znovu spolupracovat a stal se stálým dopisovatelem a členem redakční rady čtvrtletníku *Památky – příroda – život*, který sám v roce 1963 založil. Díky své výborné znalosti němčiny překládal staré novinové články i statě z *Heimatkunde*. Všechnu práci pro muzeum dělal až do poloviny 90. let zcela bezplatně, a to jen proto, že ho to bavilo a naplňovalo uspokojením.

V posledních letech svého života napsal knihu o dějinách Klášterce nad Ohří, publikoval o Málkovu a okolí, rovněž se podílel na edici zaniklých obcí na Klášterecku. Autorsky spolupracoval i na starších regionálních publikacích, například *Chomutov včera a dnes* nebo *Chomutovsko v roce 1938 a 1945*.

V roce 1998 se aktivně účastnil oslav k 75. výročí muzea. Pak těžce onemocněl a do muzea již docházel jen velmi výjimečně, jak mu dovozoval jeho zdravotní stav.

14. července 2003 po dlouhé a těžké nemoci zemřel.⁴⁰

4. Charakteristika vybraných sbírek Oblastního muzea v Chomutově

4.1. Knihovna

Knihovna vznikla souběžně s muzeem, tedy v roce 1923. Základ této sbírky tvoří torza gymnaziální knihovny a knihovny kláštera Alžbětinek v Kadani. Většinu ostatních knih muzeum získalo darem, pouze několik jich bylo zakoupeno. V roce 1937 byla knihovna systematicky uspořádána, na čemž má velkou zásluhu tehdejší ředitel Rudolf Wenisch. V současnosti se knihovna stará o více než 21 000 svazků a je neustále doplňována nejen nově vydanými, ale i staršími publikacemi.⁴¹

Knihovna je rozdělena na dvě části, sbírkovou a specializovanou. Zvláštní charakter má sbírková část - fondy starých a místních tisků. Fond starých tisků obsahuje více než 480 svazků. Cennější knihy pocházejí z původní gymnaziální knihovny. Jedná se především o díla řeckých, římských a středověkých klasiků. Kromě toho tu lze také nalézt

⁴⁰ Šamšulová Eva: Zdeněk Vachata odešel. In *Památky, příroda, život*, roč. 35, 2003, č. 3, s. 1

⁴¹ http://muzeum-cv.net/old/odborna_prac.html ..... [24.6. 2010]

knihy s didaktickým zaměřením – encyklopedie, slovníky či monografie z řady vědních oborů. Naopak knihy z alžbětinského kláštera jsou převážně s náboženskou tematikou, ale i zde je několik svazků se světským námětem – spisy o historii a zeměpisu, jazykové učebnice, kuchařské knihy a dokonce i několik divadelních her.

Za nejcennější knihu ve sbírce starých tisků je považována *Pharmacopeia Augustiana reformata* od Joannise Zwelferiho z roku 1667 ale za zmínku stojí i řada dalších děl. Zejména *Chronologické dějiny Čech*, dílo chomutovského rodáka Františka Pubičky nebo třídílná příručka mechaniky *Handbuch der Mechanik* od F. J. Gerstnera.

Fond regionálních tisků badatelům často slouží jako historický pramen. Regionální literatura mapuje Chomutovsko, z části Mostecko, Lounsko, Chebsko, Karlovarsko a obsahuje více než 1700 svazků. Obsahuje adresáře, telefonní seznamy, příležitostné tisky a nejrozumnější vlastivědná a historická pojednání, např. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Komotau*⁴² z r. 1898 a *Geschichte der Stadt Weipert*⁴³ J. Wilda.⁴⁴

Ve fondu odborné literatury jsou nejvíce zastoupeny obory: vlastivěda, dějiny, archeologie, dějiny umění, etnografie, hornictví, encyklopedie a naučné slovníky, botanika, ochrana přírody. Odborná periodika odpovídají svým zaměřením fondu odborné literatury. Nejvíce zastoupena jsou periodika z oborů dějin, umění, botanika a archeologie.

Od roku 1963 vydává chomutovské muzeum čtvrtletně vlastivědný časopis *Památky-příroda-život*.⁴⁵ Knihovna je přístupná pro badatele k presenčnímu a ve výjimečných případech k absenčnímu studiu.

4.2. Militárna

Tento sbírkový fond obsahuje rozsáhlou kolekci chladných a palných zbraní, ochranou zbroj a vojenskou výstroj. Sbíрка zahrnuje více než 500 předmětů.

Sbíрка obsahuje exponáty, které lze časově zařadit od 15. století až po druhou polovinu 20. století. Mezi nejstarší a nejzajímavější exempláře sbírky patří kolekce částí plátových zbrojí ze začátku 16. století z norimberských dílen. Další část sbírky tvoří kolekce chladných zbraní, kde k nejzajímavějším kouskům patří obouruční landsknechtské meče z 1. poloviny 16. století nebo kolekce slavnostních úřednických šavlí, ale i takové výjimečné exempláře jakým je popravčí meč města Kadaně z počátku 17. století z dílny

⁴² V překladu *Vlastivěda politického okresu Chomutov*

⁴³ V překladu *Dějiny města Vejprty*

⁴⁴ Šamšulová, Eva. *Svět expozic a depozitářů: 75 let muzea v Chomutově*. Chomutov: Okresní muzeum, 1998. s. 42

⁴⁵ http://muzeum-cv.net/old/odborna_prac.html ..... [24.6. 2010]

neznámého pasovského mečíře.⁴⁶

Z hlediska regionální historie je nejcennější a nejzajímavější sbírka palných zbraní. Mnoho z nich je místní provenience, pocházejí z okolí Vejprt. Již v průběhu 17. století vznikaly v Krušných horách, hlavně ve Vejprtech a blízkém okolí, hamry na kování zbraní. V průběhu 18. století se jednotlivé hamry přeměnily v puškařské dílny, kde se vyráběly kvalitní vojenské a lovecké pušky. Konce 18. století byla ve Vejprtech založena státní zkušebna hlavní. Vznik této zkušebny dokládá mimořádný význam zdejší regionální puškařské výroby, protože tato zkušebna byla jediná mimopražská zkušebna. Sbíрку doplňuje i soubor památek na obě světové války, např.: kolekce ocelových přileb, zákopový italský minomet z první světové války nebo soubor sovětských ručních a automatických zbraní z období 2. světové války.

V současnosti je sběratelská činnost zaměřena na doplňování stávajícího fondu o památky pocházející z našeho regionu, zvláště prací puškařských rodů z Vejprt a Verněřova. A o současnou armádní výstroj a výzbroj. Podsbírka průběžně prochází restaurací a její část je vystavena v expozici Zbrojnice.⁴⁷

4.3. Archeologická sbírka

Jako u většiny ostatních sbírek sahají i počátky této sbírky až k samotnému založení muzea. Proto je tato sbírka co do rozsahu sbírkou největší

V rámci reorganizace celostátní muzejní sítě v 70. letech 20. století byly chomutovské sbírky rozšířeny o nálezy z bývalého Městského muzea v Kadani. Kadaňské nálezy byly uloženy odděleně od původní chomutovské sbírky a tvoří samostatný uzavřený celek označovaný jako tzv. FOND KADAŇ. Existuje vedle tzv. FONDU CHOMUTOV, jehož základem je původní archeologická sbírka chomutovského muzea. Ve srovnání s kadaňskou sbírkou je ta chomutovská několikanásobně větší a hlavně „živá“, což znamená, že je průběžně rozšiřována o nové přírůstky.⁴⁸

K dalšímu výraznějšímu rozšíření sbírky došlo v 90. letech 20. století, kdy se jednalo o

---

⁴⁶ <http://www.muzeum-cv.net/index.php/oddleni/historicke-oddleni/o-oddeleni> ...[1.4.2012]

⁴⁷ Šamšulová, Eva. *Svět expozic a depozitářů: 75 let muzea v Chomutově*. Chomutov: Okresní muzeum, 1998. s. 55

⁴⁸ Černá, Eva. *Archeologická sbírka okresního muzea v Chomutově*. Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, 1996. s. 4

zařazení sbírek z pobočky Archeologického ústavu v Mostě. V těchto přírůstcích je největším dílem zastoupena keramika a keramické střepy. Součástí sbírky je kolekce téměř 1500 celých nádob nebo jejich zlomků. Další významnou součástí sbírky je skupina kamenných nástrojů, jsou zde různé šipky, škrabadla, rydla, dlátka, nože, dýky a podobně. Dochovaly se rovněž nejrůznější kostěné nástroje a ozdoby. Samozřejmou součástí jsou i kovové předměty, které v průběhu vývoje postupně začaly nahrazovat ty kamenné.

V Oblastním muzeu jsou uloženy nálezy z výzkumů, které probíhaly na katastrech obce Vikletice⁴⁹, Čachovice a z bylanského pohřebiště v Polákách. Jsou zde uchovávány keramické nádoby, sekerky, kamenné sekeromlaty, brousky, pazourkové čepele, nože, měděné ozdoby apod. Archeologická sbírka dokumentuje osídlení chomutovského regionu od paleolitu až po 7. století n. l.⁵⁰

4.4. Sbíрка obrazů a grafik

Tato sbírka shromažďuje uměleckou tvorbu od konce 16. století až po současnost. Celá sbírka zahrnuje přes 2500 obrazů a grafik. V depozitářích jsou uloženy obrazy dnes již zaniklých obcí, portréty, miniatury, grafické listy a obrazy s náboženskou tematikou. V posledních letech se získávání nových přírůstků soustředí hlavně na tvorbu regionálních autorů. Součástí této sbírky je podsbíрка gotických plastik a deskových obrazů. Tato sbírka je pro muzeum velice významná, a proto se jí budu věnovat samostatně.

4.5. Podsbíрка gotických plastik a deskových obrazů

Sbíрка gotického mění je systematicky budována již od roku 1916 a dnes představuje pravděpodobně největší mimo galerijní sbírku gotického umění v Čechách. Tvorba středověkých umělců v severozápadních Čechách byla zkoumána již na počátku 20. století. Největší podíl v tomto bádání měl Josef Opitz, který se soustředil zejména na Kadaňsko a Chomutovsko. Výsledky své práce veřejnosti představil při velké výstavě v Chomutově a Mostě konané v roce 1928.⁵¹ Při příležitosti této výstavy byl zpracován obsáhlý katalog *Gotische Malerei und Plastik Nordwestböhemens*⁵² s 272 položkami.

Dostupné záznamy uvádějí, že většina plastik byla získána členy muzejního spolku a dr.

⁴⁹ Zde je jedno z nejvýznamnějších nalezišť kultury se šňůrovou keramikou

⁵⁰ Černá, Eva. *Archeologická sbírka okresního muzea v Chomutově*. Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, 1996. s. 6

⁵¹ Rak, Petr. *Chomutov 1252 – 2002: Vybraná data ze 750 let historie města*. Chomutov: Albis international, 2002. s. 90.

⁵² V překladu Gotické malířství a sochařství severozápadních Čech

Wenischem v letech 1916 – 1942 z kostelů na Chomutovsku. Skulptury muzeum získalo darem nebo jako dlouhodobé zápůjčky nebo byly zakoupeny.

S opětovným rozšiřování sbírky se začalo po skončení druhé světové války. Největší počet exponátů byl získán začleněním městských muzeí do okresního muzea v polovině 50. let 20. století, záchrannými sběry ze zrušených kostelů v zaniklých vsích a samozřejmě darem. K rozšiřování sbírky docházelo i později. Například v roce 1966 byla do muzejní sbírky začleněna plastika tzv. Biblického krále původně z majetku Hohenlohu z Červeného Hrádku. V letech 1982 – 1984 dřevorezby z kostela při františkánském klášteře v Kadani, jednalo se o plastiku sv. Šebestiána, Madonu s dítětem a soubor barokních kopií drobných plastik 14 svatých pomocníků.⁵³

V současné době je ve sbírce fyzicky přítomno 28 dřevorezeb patřících do majetku muzea, 6 plastik zapůjčených z litoměřického biskupství a několik deskových obrazů.

5. Zaniklé expozice

Mezi zaniklé expozice lze svým způsobem počítat i jednotlivé dílčí a časově omezené výstavy. Ráda bych tu však alespoň stručně představila dvě dílčí výstavy a další, které v minulosti byly stálými expozicemi. Dvě z nich byly poplatné minulému politickému režimu.

5.1. Pivovary na Chomutovsku (únor – duben 2009)

Tato výstava nesla podtitul *Historie pivovarnictví* a chtěla veřejnosti připomenout, že i na Chomutovsku, Kadaňsku a Vejprtsku se v minulosti vařilo dobré pivo. Impulzem k vytvoření této výstavy byl nákup většího počtu předmětů, které pocházely z již zrušeného jirkovského pivovaru Mezi mnoha jinými to například byla bednářská lavice, pořízy, hoblíky, tuplák, pivovarský teploměr aj. Všechny tyto předměty koupilo muzeum v roce 2004. Po zakoupení do sbírek muzea prošly restaurátorskou a konzervátorskou dílnou, aby mohly být v předjaří roku 2009 představeny veřejnosti. Návštěvníkům výstavy zde byly představeny pivní láhve, porcelánové lahvové uzávěry, pivní etikety, chmelařské a bednářské náčiní, suroviny na výrobu piva a další exponáty pocházející převážně ze zdejšího regionu, ale i ze sousedního Žatecka.

Samotřejmě, že výstavu netvořily pouze tyto nově zakoupené předměty. Část

---

⁵³ Šamšulová, Eva. *Díla gotických mistrů*. Chomutov: Okresní muzeum, 1999. s. 6.

vystavovaných exponátů tedy pocházela z fondů muzea, další část byla zapůjčena ze sbírky Chmelařského muzea v Žatci a část ze soukromých sbírek. Výstava se zaměřila na 21 pivovarů, které byly v regionu v provozu ještě v 60. letech 19. století, např.: pivovar Březno, Hora Svatého Šebestiána, Chomutov, Jirkov - panský pivovar, Jirkov - měšťanský pivovar, Kadaň – klášterní pivovar, Klášterec nad Ohří, Pruněřov, Přísečnice - měšťanský, Přísečnice -bývalý panský, Vejprty a mnoho dalších

Autoři výstavy nechtěli pouze upozornit na někdejší slávu zdejších pivovarů, ale také seznámit návštěvníky technologií výroby piva a sladu a se základními surovinami, z nichž se pivo vyrábí. Kromě toho zde byly k vidění např. plány na přestavbu kadaňského parostrojního pivovaru z roku 1890, nebo pivní láhve s litými nápisy z vejprtského, chomutovského, novosedleckého pivovaru a z dalších pivovarů. Podle pracovníků muzea byla mezi návštěvníky expozice neoblíbenější část s interiérem hospody.⁵⁴

5.2. Legionáři Chomutovska (listopad – prosinec 2008)

Jak již název výstavy napovídá, tato expozice byla věnována příslušníkům československých legií ve Francii, Itálii a Rusku z Chomutova a jeho okolí. Výstavu připravil jako výsledek své dlouholeté badatelské práce plk. ing. Ladislav Jančar. Legionářů, kteří byli spjati s Chomutovskem našel více jak 130. Přičemž lze předpokládat, že toto není konečné číslo. Vystavované dokumenty byly doplněny řadou originálních předmětů, fotografií a deníkových záznamů, dopisů často v rodinných uchovávaných a předávaných jako rodinné památky.

5.3. Chomutovský starosta JUDr. Ernst Storch (červen – srpen 2008)

Tuto výstavu pracovníci muzea připravili ku příležitosti 70. výročí úmrtí významného chomutovského politika JUDr. Ernsta Storcha, který vykonával úřad starosty po 23 let, od r. 1910 do r. 1933. Ernst Storch patřil k nejvýznamnějším chomutovským starostům. Návštěvník této výstavy se mohl blíže seznámit se životem tohoto významného chomutovského starosty, od jeho narození v obci Bílence, přes jeho školní a studijní léta. Návštěvník se mohl seznámit také se začátky jeho politické kariéry, nesnadnými životními poměry po 1. světové válce. Velká část expozice byla věnována jeho podílu na uspořádání

⁵⁴ <http://www.muzeum-cv.net/index.php/aktualne/archiv/232-pivovary-na-chomutovsku-192-1142009--dm-j-popela> ... [1.4.2012]

Zemské výstav v r. 1913. Kromě jeho školních vysvědčení byly vystaveny fotografie z veřejných oslav jeho 60. narozenin, ale také z jeho pohřbu. Tomu byl věnován také článek v dobových novinách a návštěvníků byl rovněž k dispozici.⁵⁵

5.4. Dějiny dělnického hnutí a KSČ na Chomutovsku

Expozice se nacházela v Klostermannově ulici. Zde byla 16. září 1983 otevřena výstava z dějin dělnického hnutí. Díky tehdejší politické situaci byl dům, kde za první republiky údajně sídlilo první OV KSČ předán muzeu a to zde nainstalovalo expozici. V roce 1990 byla tato výstava rušena a v roce 1991 byl dům tento navrácen městu.

5.5. Energetika včera, dnes a zítra

V letech 1979 – 1983 byla za spolupráce muzea a jednotlivých pracovišť ze severočeských elektráren připravována celonárodní výstava s názvem Energetika včera, dnes a zítra. Byla umístěna na třídě VŘSR čp. 86, nynější Palackého ulice. Pro veřejnost byla zpřístupněna v roce 1984, zrušena byla na počátku 90. let 20. století.⁵⁶

5.6. Renesance, baroko, rokoko

Tato expozice byla umístěna v prostorách radnice, v zadním sále, a veřejnosti byla představena v dubnu 1991.⁵⁷ Významnou součástí této expozice tvořila výstava renesančních a barokních obrazů. Pro dějiny Chomutova je nejvýznamnější obraz Husité v Chomutově, vytvořený až po třicetileté válce, což dokazuje vyobrazená zbroj husitů.

I přesto, že je na tomto obraze namalováno několik chyb, zobrazuje konkrétní historickou událost – rok 1421, kdy Žižkova vojska dobyla Chomutov a pobyla většinu jeho obyvatel. Další součástí této expozice byly dva reprezentativní obrazy Jiřího Popela z Lobkovic a jeho švagrové Margarety z Lobkovic ze 2. poloviny 17. století. Expozice byla zrušena v roce 2004.

---

⁵⁵ Hirsch, Jan. *Chomutovský starosta JUDr. Ernst Storch (1865 – 1938)*. Chomutov: Oblastní muzeum, 2008, katalog výstavy. s. 7

⁵⁶ Šamšulová, Eva. *Svět expozic a depozitářů: 75 let muzea v Chomutově*. Chomutov: Okresní muzeum, 1998. s. 8

⁵⁷ Rak, Petr. *Chomutov 1252 – 2002: Vybraná data ze 750 let historie města*. Chomutov: Albis international, 2002. s. 145

6. Stálé expozice

6.1. Historická lékárna

Tato expozice se nachází v prostorách radnice v malém sále mezi vstupem na Mnišský dvorek a sálem s výstavou gotického umění. Pro veřejnost byla tato expozice slavnostně otevřena již v roce 1991 pod názvem Lékárenství na Chomutovsku. Základ tvoří barokní lékárenský nábytek z poloviny 18. století. Mnoho exponátů pochází z kadaňského kláštera alžbětinek, které byly do majetku muzea převedeny v roce 1966. Z kadaňského kláštera bylo převedeno více než 670 předmětů. Mnoho jich bylo poničeno a poškozeno, v 80. letech 20. století probíhala jejich oprava v muzejní konzervátorské dílně.⁵⁸ Ve vitrínách jsou k vidění různé pomůcky na výrobu léků i ukázky různého obalového materiálu. Velmi zajímavé jsou původní kameninové nádoby na minerální vodu, pomůcky na výrobu čípků a prášků i soubor terek s třenkami ze 16. - 20. století. Expozice lékárenství je mezi návštěvníky muzea velmi oblíbená a v podstatě v nezměněné podobě přežila všechny změny až dodnes, nyní ale pod názvem Historická lékárna. Skrze lékárnu vedou schody na Mnišský dvorek, kde je nainstalovaná expozice Lapidárium

6.2 Lapidárium

Samotné slovo „lapidárium“ pochází z latiny a znamená soubor kamenných plastik a artefaktů. Dvorek, kde se lapidárium nachází, se nazývá mnišský. Svůj název získal podle staré legendy, ve které se říká, že zde Bohuslav Felix z Lobkovic nechal za živ zazdít mnicha, který se měl objevovat, když Chomutovu hrozilo nebezpečí.⁵⁹ Většina předmětů této sbírky byla získávána od počátku existence muzea až do 50. let 20. století, zejména díky aktivitě Muzejního spolku a dr. Wenische. V posledním desetiletí se hlavním zdrojem rozšiřování sbírky a tím i expozice staly archeologické výzkumy v centru města. Z výzkumu před západním průčelím budovy radnice v roce 2005 přibyly do sbírky 4 cenné objekty. Početně bezkonkurenčně nejvýznamnějším jednorázovým obohacením sbírky však byl rozsáhlý záchranný archeologický výzkum na Žižkově náměstí, konaný v roce 2008, ze kterého bylo do sbírky uloženo přes 120 kamenných artefaktů, přičemž

⁵⁸ <http://www.muzeum-cv.net/index.php/aktualne/stale-expozice/radnice/historicka-lekarna> [dne 1.2. 2010]

⁵⁹ Šamšulová, Eva. *Svět expozic a depozitářů: 75 let muzea v Chomutově*. Chomutov: Okresní muzeum, 1998. s. 23

prozatím bylo do stálé expozice na Mnišském dvorečku zařazeno 6 předmětů, konkrétně se jedná o raně renesanční terakotové architektonické články.⁶⁰

Nyní je zde umístěno více než 80 artefaktů. Všechny prošly rukama restaurátorů a odborným ošetřením, ale vliv prostředí na nich bohužel nechává negativní stopy. Expozice je návštěvníkům přístupná pouze za příznivého počasí.

6.3 Zbrojnice

Do této expozice se návštěvník dostane bočními dveřmi přes mnišský dvorek. Vystavované předměty z fondu militárna dlouhou dobu neměly vlastní expozici. Vždy bývaly vystavovány jako doprovodná součást ostatních výstav. Expozice byla veřejnosti představena v dubnu roku 2003. Výstava je umístěna v jedné místnosti nad kostelem svatě Kateřiny.⁶¹ Sběrka Militárna je nepoměrně bohatší, než je prezentováno v této malé místnosti. Jsou zde vystaveny části plátových zbrojí, meče, halapartny, šavle, pušky z přelomu 17. a 18. století. Součástí expozice je také pověstná Žižkova kamenná hlava.⁶²

6.4 Poklady gotiky a renesance severozápadních Čech

Tuto stálou expozici najdeme v pozdně gotických prostorech přízemí budovy radnice ve dvou velkých sálech při vstupu do muzea. Současná podoba výstavy pochází již z roku 1988 a do současnosti prošla pouze malými úpravami. Sběrka představuje soubor velmi cenných dřevěných soch a oltářních obrazů, pokrývajících období od roku 1400 do poslední čtvrtiny 16. století a pocházejících z Chomutovska a Kadaňska, ze středověkých kostelů či klášterů.⁶³ V expozici je zastoupena celá muzejní sbírka gotických plastik a obrazů a většina ze sbírky renesančního sochařství a malířství.

Nejstarší vystavované předměty získalo muzeum do svých sbírek díky neúnavné činnosti členů Muzejního spolku a dr. Rudolfa Wenische v rozmezí let 1916-1942 z kostelů na

---

⁶⁰ <http://www.muzeum-cv.net/index.php/aktualne/stale-expozice/radnice/lapidarium-kamenne-plastiky> [dne 1.2.2010]

⁶¹ Kostel sv. Kateřiny je raně gotická stavba těsně přiléhající k budově současné radnice. Po dlouhé a nákladné rekonstrukci byla pro veřejnosti otevřena v roce 2000. Kostel s. Kateřiny spadá pod správu Oblastního muzea v Chomutově a konají se v něm dílčí výstavy nebo koncerty

⁶² Legenda říká, že kamenná plastika znázorňuje hlavu Jana Žižky. Tato plastika měla vzniknout v době obléhání Chomutova husity. Koho tato plastika skutečně znázorňuje, zůstává i pro odbornou veřejnost stále tajemstvím

⁶³ Šamšulová, Eva. *Díla gotických mistrů: katalog sbírky gotických plastik a deskových obrazů Okresního muzea v Chomutově*. Chomutov : Okresní muzeum, 1999. s. 3

Chomutovsku a Kadaňsku.

Důležitou událostí bylo uspořádání výstavy gotického umění severozápadních Čech v roce 1928. Tehdejší ředitel muzea dr. R. Wenisch společně se svými spolupracovníky dokázal pro tuto výstavu shromáždit více než 270 gotických soch a obrazů z muzeí, sbírek a kostelů z celých severozápadních Čech.

V poválečném a totalitním období se sbírka rozšiřovala zejména přesunem jednotlivých předmětů ze zrušených městských muzeí, darováním muzeu či koupí ze soukromých sbírek a samozřejmě záchranné sběry z poničených či likvidovaných kostelů.

Důležitým příspěvkem do celé sbírky byl také převod sbírkových předmětů zrušeného Městského muzea v Kadani do Okresního vlastivědného muzea v Chomutově v roce 1975 a přesun gotických plastik z františkánského klášterního kostela v Kadani v letech 1982-1984. Muzeum tak do svých sbírek získalo 6 pozdně gotických řezbářských děl a 3 pozdně gotické oltáře.⁶⁴

Významným obohacením celé expozice je několik dlouhodobých zápůjček z litoměřického biskupství, jejichž počet postupně narůstá od roku 1992.

Nejstarším dílem celé expozice je Údlická madona (1400-1410), zapůjčená právě z litoměřického biskupství. Ta je typickou ukázkou vrcholné fáze gotického slohu. Období doznívání krásného slohu (1420 – 30. léta 15. století), reprezentují 3 řezby z majetku muzea (Světice z Úhošťan, Madona se svítkem a Madona neznámého původu) a 1 plastika zapůjčená z Litoměřic (Pieta z Března). Hlavní jádro expozice tedy tvoří sochařství a malířství pozdní gotiky, dřevěné sochy, reliéfní řezby, oltářní křídla s tematikou Panny Marie, apod. Ústředním bodem výstavy je, a to nejen díky svému umístění uprostřed hlavního výstavního sálu, Želinský oltář z roku 1526 od Mistra IW. Předpokládá se, že se jednalo o nejnadanějšího žáka Lucase Cranacha st.⁶⁵

Expozice je zakončena několika díly, které svým časovým zařazením spadají již do období renesance, jsou to sochy dvou madon, datovaných 1540-1550 a především dvě pak kamenná díla. Ta můžeme najít v zadním sále krátkodobých výstav a jedná se o fragmenty kandelábrového sloupu a sochy sv. Václava a sv. Floriána z bývalého raně renesančního vstupního portálu chomutovského zámku. Renesanční malířství je zastoupeno obrazem Krista Trpitele s letopočtem 1585, malovaným podle originálu od Mistra IW z roku 1541.

---

⁶⁴ Tamtéž, s. 4.

⁶⁵ Tamtéž, s. 5.

Celou výstavou může návštěvník muzea projít zcela samostatně bez výkladu nebo je mu k dispozici průvodcovský výklad.

6.5 Pohledy do pravěku Chomutovska

Chomutovsko a Kadaňsko patří mezi staré sídelní oblasti severozápadních Čech, která je osídlena již od období pravěku. Zároveň je to oblast, která je od 2. druhé poloviny 20. století dlouhodobě vystavena destruktivní činnosti člověka a podléhá proměnám, kterými člověk zásadně změnil vzhled krajiny. Budování vodních děl, zejména Nechanické nádrže, těžba šterkopísku, zakládání uhelných dolů na jedné straně zničilo mnoho dokladů o osídlování této oblasti, ale na druhé straně tak poskytlo archeologům možnost podniknout velkoplošné výzkumy a získat tak bohatý výzkumný materiál.

Pohledy do pravěku Chomutovska je archeologická expozice, která představuje vývoj pravěkého osídlení na Chomutovsku od mladší doby kamenné po dobu římskou (6. tisíciletí př.n.l.–400 n. l.). Výstava nabízí procházku po archeologicky nejvýznamnějších lokalitách Chomutovska. Dříve se tato expozice nacházela v budově dnešní radnice pod názvem Pravěké dějiny Chomutovska, ale v roce 2002 byla přesunuta a nově nainstalována v budově bývalého jezuitského gymnázia, tentokrát již s názvem Pohledy do pravěku Chomutovska. Expozice je nainstalována pouze v jedné místnosti, a proto omezený prostor nutil autory vybrat pouze to nejzajímavější.

Období neolitu a eneolitu je zde zastoupeno zejména nálezy z Vikletic, kde v letech 1961 – 1967 probíhal kvůli výstavbě Nechanické přehrady archeologický výzkum. Díky tomu tak bylo odkryto jedno z největších pohřebišť eneolitické kultury se šňůrovou keramikou v Evropě. Expozice ukazuje široký repertoár materiální kultury těchto raných pravěkých období, jeden z hrobů této kultury je v expozici rekonstruován.

Dobu bronzovou zastupují keramické depoty, které byly náhodou objeveny v Droužkovicích a v Čachovicích. V letech 1974 a 1980 – 1981 byla v Polákách a Vikleticích odkryta jedna z největších pohřebišť bylanské kultury na našem území. V expozici je, ve zmenšeném provedení, zrekonstruován největší hrob z Poláků a představena největší zásobnice z Vikletic, přes 1 metr vysoká nádoba.

Mladší doba je zastoupena nálezy z žárových hrobů (nástroje, ozdoby, zbraně) z obcí Dolany a Lomazice. Ženská figurína je oblečena do germánského oděvu, který je sepnutý originálními bronzovými sponami s očky.

Jednotlivá období jsou doprovázena mapami, na kterých jsou vyznačena významná naleziště. Mezi návštěvníky jsou nejoblíbenější právě rekonstrukce hrobů a rekonstrukce ženského germánského oděvu. Podobně jako i ostatní expozice i tuto může návštěvník projít sám nebo s průvodcem a odborným výkladem.

7. Publikační činnost muzea

Jedním z hlavních úkolů muzea je zaznamenávání a zkoumání historických, společenských, kulturních událostí ve svém regionu. Chomutovské muzeum samozřejmě vydává katalogy výstav, průvodce muzeem i samotným městem. Publikace o zaniklých obcích Chomutovska. Mezi všemi publikacemi a edičními řadami zaujímá zvláštní místo muzejní časopis *Příroda – památky – život* (dále PPŽ).

7.1. Příroda – památky – život (PPŽ)

Tento muzejní časopis vychází čtvrtletně již od roku 1963. Jeho založení inicioval tehdejší ředitel muzea Zdeněk Vachata, který byl rovněž dlouhá léta jeho dopisovatelem a členem redakční rady.

PPŽ svým čtenářům čtyřikrát do roka přináší mnoho zajímavých příspěvků z chomutovského regionu, které je velmi obtížné získat někde jinde. Autory článků jsou ve velké většině pracovníci muzea, ale také řada externích spolupracovníků. Mnoho z nich je samozřejmě odborníky ve svém oboru, ale u některých se jedná o neprofesionální zájem, který je často provází o celý život. PPŽ tedy plní funkci regionální vlastivědy, která má svoji nezastupitelnou hodnotu při zpracovávání původních pramenů vztahujících se k regionu. S nadsázkou lze říci, že muzejní časopis *Příroda – památky – život* úspěšně pokračuje v tradici regionální vlastivědy.

8. Spolupráce muzea se školami a veřejností

Vzájemnou spolupráci mezi chomutovským muzeem a školami a veřejností zajišťuje oddělení muzejní pedagogiky. Dříve se spolupráce omezovala pouze na spolupráci se chomutovskými základními školami. Spolupráce se středními školami byla

sporadická. Většinou se jednalo o individuální návštěvy dějepisných kroužků nebo seminářů.⁶⁶

8.1. Spolupráce se školami

8.1.1. Muzeum dětskýma očima

V roce 2006 připravilo Oblastní muzeum Chomutov projekt „Muzeum dětskýma očima“, který probíhal od dubna do prosince 2006. Cílem tohoto projektu bylo zjistit, co děti na muzeu přitahuje, jaké výstavy by v muzeu chtěly vidět a jak ony samy si představují výklad průvodce nebo samostatné programy.

Projekt byl rozdělen do tří částí a byl navržen pro 1. a 2. stupeň základních škol. Na základě individuální domluvy mezi konkrétní školou a muzeem.

1. část - „Příběh starých věcí“

Tato část byla pro projekt nejdůležitější, protože se od ní odvíjelo další pokračování.

Probíhala v průběhu dubna 2006 a zúčastnilo se jí 391 dětí. V této části projektu pracovníci muzea navštívili děti ve škole. Hovořili s dětmi o tom, co muzeum je, proč vzniklo, jestli jej navštěvují, co všechno do něho patří, o jeho kladech a záporech.

Pracovníci muzea s sebou do školy přinesli několik předmětů, které děti v roli odborných vědeckých pracovníků měli možnost prozkoumat. Na konci druhé vyučovací hodiny, která byla tomuto projektu věnovaná, měli děti pracující ve skupinkách, za úkol připravit ze svých tajuplných předmětů zajímavou expozici, vytvořit k ní plakát, pozvánku a nalákat své spolužáky k návštěvě jejich imaginárního muzea.

Cílem této části bylo dětem dokázat, že muzeum není zkosnatělá instituce, ale že se zde naopak dá objevit leccos zajímavého.

Na konci této části byl dětem rozdán dotazník, ve kterém odpovídali na následující otázky:

- 1) Co se ti vybaví, když se řekne muzeum?
- 2) Jak si představuješ muzeum svých snů?
- 3) Je v našem městě něco zajímavého, co bys ve svém muzeu vystavil?

Odpovědi byly důležité pro tvorbu třetí části projektu.

---

⁶⁶ Informace od paní Brůnové při osobní návštěvě dne 2. 4. 2012

2. část - „Legendy a pověsti Chomutova“

Tato část probíhala od května do června 2006 a zúčastnilo se jí 345 dětí. Tato etapa byla navržena jako netradiční pohled na historii města a pokračovalo se stejnými skupinami dětí jako v první části programu. Muzejníci se snažili dětem představit centrum města jako zajímavé místo opředené pověstmi a obydlené nadpřirozenými bytostmi. Děti se tak mohli seznámit s pověstmi města. Byla jim umožněna návštěva muzejních expozic na radnici. Většina dětí tyto expozice znala, ale pracovníci muzea je provedli po zákoutích muzea, do kterých se běžný návštěvník nedostane. Děti v této části programu provázela tajemná postava mnicha, po jehož stopách se děti v toulkách za historií vydali.

Cílem bylo v dětech probudit aktivní zájem o historii a prohloubit jejich znalosti a vztah k místu kde žijí.

3. část výstava „Muzeum dětskýma očima“

Tato část projektu probíhala od listopadu 2006 do ledna 2007 a zúčastnilo se jí 350 dětí a dospělých.

Tato část úzce navazovala na první část projektu. Děti si vybrali téma, které následně zpracovávali pro výstavu ve „svém“ muzeu. Dětské snažení bylo korunováno vytvořením vlastního muzea v prostorách Oblastního muzea, kde si žáci sami pomocí zkušeností získaných v předešlých částech programu sestavili své „muzeum snů“. Jejich úkolem bylo připravit nejen samotnou výstavu, ale také doprovodný program pro své spolužáky, učitele či rodiče. Do této části projektu se přihlásilo méně školních tříd než do předchozích dvou částí. Byly to tři skupiny dětí z 5. tříd základních škol. Tito žáci si připravili výstavy na témata: Příroda našeho regionu, Letecké bitvy v Krušnohoří za druhé světové války a UFO. Jako doprovodný program měli připravenou vernisáž pro žáky 2. tříd.

Další skupinou byly děti z mateřských škol, z předškolního oddělení. Připravili si výstavu na téma Princezny a rytíři a jako doprovodný program měli vernisáž pro rodiče a sourozence. Poslední skupinou byly dvě třídy 7. a 8. tříd ZŠ. Připravili si společné téma Chvála řemeslu. Jako doprovodný program si připravili vernisáž pro své spolužáky z druhého stupně.

Cílem toho projektu byla snaha spojit několik dovedností. A sice získávání nových informací a dále jejich praktické uplatnění, práce s nimi a jejich následná prezentace.

Muzejní pedagog paní Brůnová hodnotila tento projekt celkem kladně. Děti si z programu odnesly zajímavé informace a nevšední zážitky (návštěva sklepení pod radnicí, pro běžného návštěvníka nepřístupné). Poznali, že v muzeu není nuda, ale že jeho návštěva může být zajímavá, hravá, záhadná a poučná. Byl kladen důraz na spolupráci ve skupinách, komunikaci, získávání a prezentace nových informací. Záporom byla malá chuť učitelů dovést projekt až do třetí závěrečné fáze, kde děti mohli zúročit získané vědomosti a dovednosti

8.1.2. Moře a jeho tajemství

Tento projekt připravilo muzeum v červnu roku 2008 a byl určen pro žáky základních škol. Program byl součástí výstavy Zenta – podmořská archeologie⁶⁷. Program byl směřován k tomu, aby se malí návštěvníci seznámili s historií křižníku Zenta a výsledky výzkumu, který prováděli v dubnu a květnu roku 2005. Měli možnost zahrát si na podmořské archeology, zjišťovat a zpracovávat získané informace. Protože byl tento projekt připraven na konec školního roku, byl jeho závěr připravený ve formě prázdninového dobrodružství. Žáci si tak mohli vyzkoušet výrobu tajné námořní mapy na ruční papír, výrobu klíče k pokladu nebo magnetky ze slané mořského těsta. Programu se zúčastnilo 256 žáků chomutovských základních škol.

8.1.3. Ostatní programy

Po projektu Moře a jeho tajemství muzeum s programy pro základní školy na nějakou dobu přestalo. Důvodem byla malý zájem učitelů. Projekty pro základní školy byly obnoveny až v letošním školním roce 2011/2012. V únoru a březnu 2012 proběhl program Krajkové kvítí, které seznámilo účastníky s tradiční výrobou krušnohorské paličkované krajky.

Od října 2011 do června 2012 probíhá velký projekt s názvem "Hledáme tradice a objevujeme svět krušných hor." Program je určen pro děti od 3 – 15 let, průběh programu je upraven pro každou věkovou skupinu zvlášť. Děti mají možnost seznámit se s tradicemi

---

⁶⁷ Křižník Zenta bojoval za 1. světové války pod vlajkou Rakousko-Uherska. 16. srpna byla po bitvě u černoohorských břehů potopena

a světem krušných hor z doby našich pradědečků a prababiček a jejich tradičnímu řemesly – krajkářství, hornictví, hračkářství nebo muzikantství.

8.2. Spolupráce s veřejností

8.2.1. Muzejní noc

V rámci Festivalu muzejních nocí pořádaný Asociací muzeí a galerií v České republice proběhne v Oblastním muzeu v Chomutově již její 9. ročník.

Festival muzejních nocí patří k atraktivní prezentaci muzeí galerií. Návštěvníkům je umožněna noční prohlídka stálých expozic i dílčích výstav s bohatým doprovodným programem.⁶⁸Letošní chomutovská muzejní noc je plánovaná na 2. 6. 2012 a jejím tématem kultura židovské menšiny v Chomutově.

8.2.2. Vánoce v muzeu

Každý rok na 1. adventní neděli začíná v chomutovském muzeu akce Vánoce v muzeu a trvá až do 6.1. Tento program má v muzeu tradici od roku 1993. Každý ročník má svůj program a seznamuje návštěvníky s tradicemi a zvyky obyvatelů Krušných hor. Návštěvníci již měli možnost seznámit se s výrobou slaměných nebo korálkových ozdob, výrobou a zdobením vánočních perníčků. Tématem loňského roku byly skříňové betlémy. Výstavy a tvůrčí dílny jsou vždy doplněny sérií adventních koncertů

---

⁶⁸ http://www.cz-museums.cz/web/festival_muzejnich_noci/titulni ... [15.4.2012]

Závěr

Pro chomutovské muzeum je stěžejní rok 1911, v tomto roce vzniká muzejní společnost. Ve stejné době začínají její členové sbírat předměty, které později stanou základem muzejních sbírkových fondů. Ve stejném roce městská rada odsouhlasila založení muzea, které bylo otevřeno roku 1923. Vzhledem k národnostnímu složení obyvatel města bylo za druhé světové války v čele muzea německé vedení a zájmy muzea se tak logicky podřizovaly německým zájmům. Snad právě díky tomu se sbírkové předměty téměř neztrácely. Nejvýznamnější osobností německého původu která stála v čele muzea byl Rudolf Wenisch. Uspořádal výstavu gotického umění severozápadních Čech, která ve své době neměla v Čechách obdoby

Nejvíce sbírkových předmětů se ztratilo až s příchodem komunistického režimu. Tehdy nebylo výjimkou, že si státníci vybírali z depozitářů zařízení do svých domácností nebo jim předměty byly dávány darem na památku. Zlepšení situace nastalo až s osobou ředitele E. Puchmajera, který se zasadil o nové sepsání sbírkových inventářů a celkovou inventarizaci sbírek. Šedesátá léta jsou spojena s osobou ředitele Zdeňka Vachaty, který v roce 1963 založil čtvrtletník Památky – příroda – život, vychází do současnosti

Po většinu doby své existence se muzeum potýkalo s problémy, které souvisely s nedostatkem prostor. Muzejní sbírky se často stěhovaly, což neprospívalo jejich stavu. K vyřešení problému došlo až v devadesátých letech. Tehdy muzeum získalo k užívání celý areál bývalého jezuitského gymnázia a získalo tak dostatek prostor určených jak pro výstavy, tak pro depozitáře. Nyní má muzeum pro svoji činnost k dispozici prostory na radnici a celý areál jezuitského gymnázia.

Resumé

Pro chomutovské muzeum jsou stěžejní dvě data, rok 1911, založení Muzejní společnosti, a září roku 1923, kdy došlo k slavnostnímu otevření muzea. V následujícím roce městský úřad zřídil ještě archiv a knihovnu. Lze to označit za průlom v dějinách místní správy, protože až do vzniku těchto tří institucí, tedy muzea, knihovny a archivu, městský úřad zajišťoval pouze správní, evidenční hospodářskou a majetkovou agendu města. Založením těchto tří institucí, byly položeny základy péče o kulturní život města. Už od svého založení bylo muzeum pod německým vlivem, což je vzhledem k národnostnímu složení města celkem pochopitelné. Po skončení druhé světové války se muselo podřídit komunistické ideologii a totalitnímu režimu. K politickému uvolnění došlo až po roce 1989.

Muzeum se soustředí na chomutovský region, soustřeďuje předměty archeologického, historického, umělecko-historického a také přírodovědného charakteru.

Summary

For Chomutov Museum are main two dates, the year 1911, the foundation of the Museum, and September 1923, when the grand opening of the museum. The following year, the municipality has set up more archive and library. This can be described as a breakthrough in the history of local government as to the occurrence of these three institutions, museums, libraries and archives, municipality ensured only administrative, accounting and economic ownership of the administrative work. The establishment of these three institutions, were laid the foundations of cultural life of the city.

Since its inception, the museum was under German influence, which is because of the patriotic national composition of quite understandable. After World War II had to submit to communist ideology and totalitarian regime. The political mobilization occurred after 1989.

The museum focuses on the Chomutov region, concentrated objects of archaeological, historical, artistic and historical character of science.

Seznam pramenů a literatury:

Prameny:

Rak, Petr. *Osobní pozůstalost PhDr. R. Wenische st.* (strojopis). Kadaň: Okresní archiv Chomutov, 1992

Literatura:

Binterová, Zdena. *Dějiny Chomutova I.* Chomutov: Městský úřad, 1997.

Binterová Zdena. *Dějiny Chomutova II.* Chomutov: Městský úřad, 1997.

Černá, Eva. *Archeologická sbírka okresního muzea v Chomutově.* Teplice: Regionální muzeum v Teplicích, 1996.

Hirsch , Jan. *Chomutovský starosta JUDr. Ernst Storch (1865 – 1938).* Chomutov: Oblastní muzeum, 2008, katalog výstavy.

Kallista, Antonín. *Okresní muzeum v Chomutově: Průvodce expozicemi a sbírkovými fondy.* Chomutov: Okresní muzeum, 1984.

Pachner, Jaroslav. *Chomutov.* Praha: Paseka, 2006.

Rak, Petr. *Chomutov 1252 – 2002: Vybraná data ze 750 let historie města.* Chomutov: Albis international, 2002.

Rak, Petr. Archiv, knihovna a muzeum. Integrace terciární sféry do městského úřadu v Chomutově po 1. světové válce. In *Comotovia 2002 Sborník příspěvků z konference věnované výročí 750 let první písemné zmínky o existenci Chomutova (1252 – 2002).* Chomutov: Albis international, 2003, str 139 – 146

Šamšulová, Eva. *Díla gotických mistrů.* Chomutov: Okresní muzeum, 1999.

Šamšulová, Eva. *Svět expozic a depozitářů: 75 let muzea v Chomutově.* Chomutov: Okresní

muzeum, 1998.

Valeš, Vladimír. Rudolf Wenisch. In *Kadaňsko výtvarné 1900 – 2000*. Chomutov: Středisko knihovnických a kulturních služeb, 2002, str. 21 - 24

Periodika:

Šamšulová Eva: Zdeněk Vachata odešel. In *Památky, příroda, život*, roč. 35, 2003, č. 3,

Internetové zdroje:

<http://www.muzeum-cv.net/index.php/aktualne/stale-expozice/radnice/historicka-lekarna>

[dne 1.2. 2010]

<http://www.muzeum-cv.net/index.php/aktualne/stale-expozice/radnice/lapidarium-kamenne-plastiky> [dne 1.2.2010]

http://muzeum-cv.net/old/odborna_prac.html ..... [24.6. 2010]

<http://www.muzeum-cv.net/index.php/aktualne/archiv/232-pivovary-na-chomutovsku-192-1142009--dm-j-popela> ... [1.4.2012]

<http://www.muzeum-cv.net/index.php/oddleni/historicke-oddleni/o-oddeleni> ....[1.4.2012]

http://www.cz-museums.cz/web/festival_muzejnich_noci/titulni ... [15.4.2012]

Seznam příloh

1. Dr. Rudolf Wenisch
2. Dr. Emil Puchmajer
3. Zdeněk Vachata
4. Pohled do expozice ve 30. letech
5. Expozice lékárenství
6. Expozice gotického umění
7. Expozice renesance, baroko

Přílohy

PhDr. Rudolf Wenisch
1932 - 1945

1. Dr. Rudolf Wenisch⁶⁹

PhDr. Emil Puchmajer
1948 - 1956

2. Dr. Emil Puchmajer⁷⁰

⁶⁹ Kř Zdeněk Vachata
1960 - 1969
Okresní muzeum, 1967, s. 72

⁷⁰ Tamtéž, s. 45

um v Chomutově: Průvodce expozicemi a sbírkovými fondy. Chomutov:

3. Zdeněk Vachata⁷¹

Pohled do expozice ve 30. letech

4. pohled do expozice ve 30. letech⁷²

Expozice lékarensví

⁷¹ Tamtéž, s. .

⁷² Šamšulová, Eva. *Svět expozic a depozitářů: 75 let muzea v Chomutově*. Chomutov: Okresní muzeum, 1998. s. 5

5. Expozice lékárenství⁷³

Expozice gotického umění

6. Expozice gotického umění⁷⁴

Expozice - renesance, baroko

---

⁷³ Tamtéž, s. 33
⁷⁴ Tamtéž, s. 33

7. Expozice renesance, baroko⁷⁵

---

⁷⁵ Tamtéž s. 34